si aduersus vend. modò tamen per iniuriam non sit extorta: quod verum esse arbitror cum alijs, quos Couar. ibidem citat, etiamsi minor impubes sit, dummodò sit doli capax: quoniam est eadem ratio. Vtrum autem tunc, si minori ex renunciatione iuramento confirmata, aut ex pacto alio iuramento confirmato, sequatur aliqua lesio, relaxari possit, ac debeat iuramentum, & consequenter rescindi debeat renunciatio, aut aliud pactum, quod eo iuramento fuit confirmatum, dicetur statim.

27 Etiamsi renuncians successioni paternæ filiusfamilias sit, alioquinque donatio non valeat inter eum patrem & filium, valida tamen est renunciatio iuramento confirmata, propter eandem rationem, vt cõstat ex c. quamuis pactum, de pactis lib. 6. & cum Couar. ibidem part. 3. §. 1. n. 5. & alijs disp. 291. & 243. dictum est.

28 Renunciatio cum iuramento paternæ hæreditati, si vi, aut metu, sit extorta, ita quòd secluſa tali vi, aut metu, non fieret, licèt nullum ius tribuat ei, cui est facta, sed teneatur remittere renuncianti obligationem ex iuramento, ac proinde reducere rem ad statum, in quo erat ante quàm facta esset ea renunciatio, & ad id cogi possit, ac debeat in foro exteriori, si vis, aut metus, sufficienter probentur, quin & prælatus, aut iudex illius, cui renuncians tenetur ex eo iuramento, possit relaxare iuramentum renuncianti, nullamque, eo relaxato, pronunciare talem renunciationem; renuncians tamen, interim dum relaxationem iuramenti non obtinet, stare tenetur renunciationi illi, ei non contraueniendo; eò quòd id malum non sit. Hoc totum assertum constat ex dictis disput. 149. At quę hoc vltimum, quòd scilicet renuncians obtinere priùs debeat relaxationem iuramenti, quàm renunciationi contraueniat, aut aduersus eam agat, persuadet aperta ratio; quoniam stare ei renunciationi, illi ve non contrauenire, vt iuramento se astrinxit, malũ non est: quarè, interim dum iuramentum non fuerit relaxatum, seruare id proculdubio tenetur, ne Deũ adduxerit in testem infidelis promissionis. Consentiunt apertè. cap. si verò & cap. verum, de iur. iur. vbi eos, qui metu sunt inducti ad aliquid non illicitũ promittendum, absolui à iuramento, quo verò obligantur, præcipiuntur, vt id implere non teneantur, eò quòd iuramentum de re non mala, metu extortũ, nõ sit ipso iure nullum. Id verò ita necessariò esse faciendum, affirmat communis sententia, quam referunt ac sequuntur Couar. 1. var. res. c. 4. n. 7. & 8. c. quamuis pactum, part. 3. §. 5. nume. 2. & in 4. decret. c. 3. §. 5. n. 2. & Molina lib. 2. de primog. c. 3. n. 13. Tametsi vterque referat ab aliquibus malè in praxi esse receptum, quando contractus alioquin est nullus secluso iuramento: si enim iuramento metu extorto, sit confirmatus, solent admittere ad contraueniendum tali contractui, non obtenta priùs absolutione iuramenti, cum Panormitano, qui id asseruit.

Quòd autem renunciatio illa, & similes dispositiones, iuramento confirmatæ, si interuenit vis, aut metus, quo iniustè sint extortæ, ius non tribuant ei, cui factæ sunt, satis colligitur ex c. quamuis pactum, de pactis libr. 6. ex cap. cum contingat, de iureiurando, ex cap. licèt mulier, eodem titu. libr. 6. vbi, vt ius tribuant, neque relaxari debeat iuramentum, exigitur, vt sine vi (latè sumpta, vt comprehendit iniustũ metum) sint factę. Id quod apertius adhuc patet ex authentica sacramenta puberum. C. si aduers. vend. vbi id exprimitur: fusè verò dictum, explicatumq; est disp. 149. citata, & affirmant Couarru. c. quamuis pactum, par. 3. §. 4. num. 2. Molina. c. 3. citato à num. 9. & communis sententia, quam referunt. Bene autem

29 Molina ibidem. n. 12. obseruat, si renũciatio facta sit in fauorem vnius, & metus ad id iniustè ab alio sit illatus, vt si renunciatio sit facta ab alijs filijs ad instituendum maioratum primogenito, inferente parente metum eis alijs filijs, vt ad id renunciarent parti legitimarum, reuocari posse ex eo metu maioratum illum quoad eas partes portionũ legitimarũ, & quoad emolumenta ex eis percepta, esto primogenitus iam illo potiretur, & esto bona fide, & absque vlla sua culpa, illuc vsque fuisset in possessione illius. Ratio autem est, quoniam actio, quod metus causa, est in rẽ scripta, & competit, non solùm aduersus inferẽtem iniustè ad id metum, sed etiam aduersus omnes, qui inde emolumentum reportarunt, saltem quatenus in de facti sunt locupletiores, vt habetur. l. metum autẽ præsentem. §. vltim. & duab. legib. sequentib. ff. de eo quod metus causa, consentitq; communis doctorum sententia.

Vtrum autem, vt ea renunciatio iuramento confirmata ius tribuat ei, cui facta est, aut in cuius fauorem est facta, satis sit, quòd ex metu reuerentiali sit facta. Dicendum in primis est, si ex eo metu ita facta fit, vt, si is non interuenisset, facta nõ fuisset, nec vellet tũc renuncians consentire, eàm ve renunciationem proferre, si eo metu non premeretur, tunc non tribuere ius in foro conscientiæ. Ratio est, quoniam in ea renunciatione condonatio interuenit, neque habet tantum voluntarij, quantum requiritur ad conferendũ ius illi, cui fit. Minus quippe voluntaria est, quàm promissio vsurarum ad obtinendum mutuum: ea verò promissio, quia inuoluntaria, esto iuramento confirmetur, ius non tribuat vsurario ad eas vsuras, vt cõstat ex cap. debitores, de iureiur. & in materia de vsuris copiosè dictum est. Quia enim mutuans nullum titulum habet ad eas vsuras, præter promissionem earum, vtique, vt illa ius tribueret, admixtum non deberet habere inuoluntarium, quòd, si necessitas, aut cupiditas mutui non adesset, nec promittere, nec soluere vellet eas vsuras: eodemque modo in re proposita, cùm is, cui renunciatio hæreditatis fit, nullum titulum ad eam hæreditatem habeat, præter renunciationem illius, vtique, vt ius illi tribuat, debet esse ita voluntaria, vt admixtum non habeat tantum inuoluntarium metus reuerentialis, quòd, quando cõsentit & renunciat, nullo modo vellet renunciare & cõsentire, nisi ob eum reuerentialem metum. Dicendũ deinde est, in foro exteriori ex eo, quòd is, cui renunciatio fit, aut qui ad illam inducit, pater sit, aut in dignitate aliqua constitutus, non præsumi tantum metum reuerentialem in renunciãte, vt inuoluntariam, modo explicato, renunciationem efficiat, ac proinde talem, vt, accedente iuramento, ius non tribuat ei, cui fit, ac proinde ad eum, qui obtendit, ex tanto metu fuisse factam, pertinet id probare, eoque sufficienter probato, in eodem exteriori foro pronunciabitur, fuisse eam renunciationem insufficientem ad tribuẽdum ius illi, cui facta sit, vt hæc omnia constant ex l. 1. §. quæ onerandæ, iuncta glos. ibi verb. solo metu. ff. quarum rer. act. non datur, vbi, cùm sermo esset de consensu liberti cuidam oneri patrono suo ob libertatem, non ex eo, quòd consensisset, haberet exceptionem, quòd non teneretur onus subire, sic dicitur. *Sed si.* (consensit scilicet) *post interuallum, concessa iam ante a libertate, habet quidem dubitationem: quia nemo cogebat eum hoc promittere. Sed idem erit probandum* (interuenisse scilicet sufficientem metum) *& hoc tamen causa cognita, si liquido appareat, libertum metu solo, vel nimia patroni reuerentia, ita se subiecisse.* Eadem constant ex l. ad inuidiam. C. de his quæ vi, metúve causa fiunt. Addunt verò Couar. in 4. decret. par. 2. c. 3. §. 6. num. 4. Molina lib. 2. de primog. c. 3. num. 9. & alij plerique, quos citant, si minæ, aut verba iniuriosa, accedant patris, aut alterius superioris, vel potentis, qui ad renunciationem, vel ad alium consensum inducit, aut ille nimis crudelis sit, sæuitiamque præseferat, tunc eo probato, præsumi, probatum-

batumque censeri, renunciationem, aut alium consensum, elicitum fuisse ex tanto reuerentiali metu, vt insufficiens sit ad ius illi tribuendum, cui is consensus fuit præstitus: idque præcipuè censeri, quando, qui consensit, erat mulier, quæ facilius deterretur, atque ex reuerentiali metu inuoluntariè consentit, vt cum glos. cap. cum locum, de sponf. affirmant Couar. cap. 3. citato, §. 4. num. 9. Molina, vbi supra, num. 10. Panorm. & alij, quos citant. Atque ex hoc capite ait Molina, num. 9. citato, sæpe reuocati maioratus institutos ex parte legitimarum cæterorum filiorum, ac filiarum, conquærentibus, & reclamantibus filijs post mortem patris, consensisse in ea renunciatione ex reuerentia, ac metu patris, non verò spontaneè, ac liberè, quantum satis fuisset ad ius earum portionum legitimarum à se abdicandum, ac alteri tribuendum. Addunt præterea Couar. cap. 3. citato, §. 6. num. 4. & capit. quamuis pactum, par. 3. §. 4. num. 7. & Molina, vbi supra, num. 11. quando, qui ex metu reuerentiali consensisse obtendit, si simul adsit enormissima læsio ex ea renũciatione, aut consensu, id sufficere, vt renunciatio pronuncietur insufficiens ad ius transferendũ, & vt reuocari possit maioratus inde institutus, esto non probentur minæ, verba iniuriosa, aut sæuitia, inducentis ad eam renunciationem. Cæterùm quousque ex enormissima læsione, renunciatio iuramẽto confirmata pronunciari debeat, aut nõ debeat, insufficiens ad transferendum ius, mox dicetur.

30 Renunciatio iuramento confirmata, quando renuncians dolo vero, iuxta ea, quæ disput. 293. & initio disp. 352. dicta sunt, inductus fuit ad ita renunciandum, quia videlicet falsis promissionibus, aut persuasionibus, ad id inductus fuit, alioquin minimè renunciaturus, non solùm ius ei non tribuit, cui facta est, vt colligitur ex capit. quamuis pactum, de pact. lib. 6. ex cap. cum contingat, de iureiuran. & ex cap. licèt mulieres, eod. tit. lib. 6. & ex authentica sacramenta puberum, C. si aduers. vend. constatq; ex dictis disp. 149. idque propter rationem, ob quam dictum est, similem renunciationem factam ex metu ius non tribuere, quia scilicet non habet tantum voluntarij, quantum necesse est, vt ius renuncianti tribuat, sed etiam necesse non est petere relaxationem iuramenti, ad illi contraueniendum, vt cum communi doctorum sententia, quam referunt, afferunt Couar. cap. quamuis pactum, par. 3. §. 4. nu. 2. & 1. var. resol. cap. 4. in calce, nu. 6. ac Molina, 2. lib. de primog. cap. 3. num. 14. & 25. Ratio autem est, quoniam ea renunciatio caret vero consensu renunciantis in eo euentu, ac proinde, esto iuramento confirmetur, non obligat. Etenim, qui renunciat persuasionibus, aut promissionibus inductus, intelligit, si res ita sese habeat, ac proinde ea renunciatio, ac iuramentum, quo confirmatur, habet eam tacitã conditionem, ex mente, ac dispositione iuranti, ac renunciantis, si res ita se habeat: quare, cùm res non ita se habeat, verè non renunciat in eo euẽtu, neque se iuramento astringit: sicut, qui iuramento promisit, se ducturum aliquam vxorem, cum qua decem mille aureí in dotem promissi sunt, aut quam credebat virginem, si postea comperiat, non habere tantam dotem, aut virginem non esse, non tenetur ducere eam vxorem: quoniam promissio illa, ac iuramentum, eam tacitam habent conditionem, si tantam habeas dotem, quanta mihi promissa est, & virgo sis, vt à me existimaris, esseque solent, decetque eas esse, quæ nuptui traduntur. Quando in foro exteriori interuenisse verum dolum sit censendum, relinquendum est id prudentis arbitrio, attentis circumstantijs concurrentibus, & qualitate deceptì: minus enim sufficit ad circumueniendam, & decipiendam fœminam, regulariter loquendo, quàm ad circumueniendum, & decipiendum virum, vt Molina, vbi supra cum Decio, & alijs ait.

Maius autem dubium est, quando renunciatio, iuramento confirmata, facta est, non quidem interueniente vero dolo, cæterùm interueniente læsione renũciantis, saltem enormi, aut enormissima (quod multi, non satis aptè appellant, interueniente dolo re ipsa) num ea renunciatio ius illi tribuat, cui facta est; an verò non, sed contraueniri ei possit, petita prius, & obtenta relaxatione iuramenti, quo confirmata est. Arbitror autem rem hanc definiendam esse ex principijs disput. 149. iactis, idque aliter magna ex parte, atque à iurisperitis definitur, de quorum numero sunt Couar. cap. quamuis pactum, par. 3. §. 4. à num. 3. & Molina, lib. 2. de promog. cap. 3. à num. 18. Quæstio. 31

Atque distinguendum est, num eiusmodi renunciatio iuramento confirmata, sit facta, condonãdo, quod renunciatur, omnino, aut ex parte, vel ineundo contractum merè onerosum, quo, pro aliquo accepto, hæreditati, aut alteri iuri, renuncietur. Exempla prioris euentus sunt. Vt si quis, ingredi volens religionem, cernensq; sibi sufficere certam dotem, aut partem suæ legitimæ, cæteraque in religione sibi non esse necessaria, accepta ea portione à parentibus, reliquum hæreditatis, quod ad se pertinere poterat, eis cedat cum iuramento, illudve illis renunciet ac donet, vt de illo perinde, atque de alijs suis bonis, disponant; aut illud condonet in fauorem alicuius tertij, vt scilicet sit in dotem alicuius filiæ, sororis ita ingredientis religionẽ, aut in ad aliud pium opus, vel vt adiumento sit ad maioratum instituendum. Item, si filij, ac filiæ, contenti certis portionibus, reliquo renuncient, idque condonent, vt inde instituatur maioratus in primogenito, qui cedat in familiæ splendorem ac præsidium, & qui, in defectũ prolis primogeniti, & cæterorum, qui sexu, aut ætate antecedunt, deuenire ad vnumquemque renunciantium possit. Item, si aliquis filiorum, habens aliunde competentia bona, toti paternæ hæreditati renunciet cum iuramento, vt de ea parentes ad libitum disponant, aut aliquid pium instituant, vel in fauorem cæterorum fratrum, aut alicuius eorum, vt illi detur. Id enim est condonatio totius hæreditatis, vel parentibus, vel fratri, aut fratribus, in quorum commodum fit renunciatio. Exemplum verò posterioris euentus est, si quis, volens ducere vxorem, paciscatur cum parentibus, circa suam legitimam portionem, vt eam sibi statim tradant, contentusque sit in suam legitimam portionem certa quantitate bonorum, quam statim accipiat, & renunciet reliquo hæreditatis pro ea quantitate. Aut si filia, nubere volens, similiter cum parentibus paciscatur pro certa dote, quam statim accipiat. Eiusmodi quippe pactum circa legitimam, est merè onerosum, & quamuis filius, aut filia, dicat se remittere, & condonare parentibus reliquum, esto plus legitimæ ad se pertineat, sanè id non est vera condonatio, si constat tũc plus ad ipsius legitimam pertinere, aut si certum est, vt minimum id totum ad suam legitimam pertinere, & probabile sit, quòd plus postea pertineat: quia condonatio illa illius incrementi, saltem in spe, est inuoluntaria mixtè, vt sibi statim tradatur reliquum suæ legitimæ: eo modo, quo promissio vsurarum ad obtinendum mutuum, est inuoluntaria, quia si mutuum sine ea vsura concederetur, non daretur id incrementum: imò in re proposita, cõtractus ille cum filio, aut filia, est vsurarius, quo, pro mutuo virtuali anticipatione solutionis partis illius suæ legitimæ filio, aut filiæ, talis filius, aut filia, remittit reliquum suæ legitimæ.

His iactis fundamentis, sequentibus conclusionibus satisfaciendum est dubio proposito. Prima est, 32

Si re-

Prima conclus. Si renunciatio hæreditati, aut legitimæ, iuramento confirmata, facta sit vero animo condonandi, vel totum, cui ita renunciatur, vel incrementum vltra id, quod accipitur, aut referuatur ex ea legitima, vel ex ea hæreditate, tunc is, cui, aut in cuius fauorem facta est, verum ius ad id comparat, esto, qui renunciauit, minor esset; neque concedi renuncianti poteſt relaxatio iuramenti, vt contraueniat renunciationi, neque locus est restitutioni in integrum. Excipe, nisi ta paruo iudicio rationis renuncians polleret, quando ita renunciauit, adeoque sua facilitate, & exiguo suo iudicio læsus reperiretur, vt bono communi expediens iudicaretur, cogere eum, cui renunciatio facta esset, vt relaxaret iuramentum, & cederet renunciationi, vel in totum, vel ex parte: tunc enim prælatus, aut iudex eius, cui facta esset renunciatio, posset similiter relaxare iuramẽtum renuncianti in totum, aut ex parte, & reuocare in consequentiam simili modo renunciationem, quantum bono communi expedire iudicaret.

Priorem partem huius conclusionis intendunt, cap. quamuis pactum, de pactis, lib. 6. cap. cum contingat, de iureiur. cap. licèt mulieres, eod. tit. lib. 6. & authentica sacramenta puberum, C. si aduers. vend. vt disp. 149. citata explicauimus. Quia enim, quando vis, metus, aut dolus, non interueniunt, iuramentum sponte factum, etiam à minore, validum reddit actum non malum, quem confirmat, etiamsi actus ex rationabili causa iure humano esset redditus nullus eo iuramento seclusò; per eumque actum iuramento confirmatum, ius verè sibi acquirit is, cui aliquid promissum, traditum, aut renunciatum est, neque spoliari iustè quis poteſt iure ritè semel perfectè comparato sine rationabili causa, maxime quando religio iuramenti id ius præstitit, & reuerentia, quæ Deo debetur, vt stetur ritè conuentis iuramẽto confirmatis: inde quatuor illa iura statuerunt, in euentibus illis verum ius esse comparatum, etiam si actus illi, alioquin inualidi ac nulli, à minore essent iuramento confirmati: neque tunc locum esse relaxationi iuramenti in præiudicium eius, qui ita ius comparasset.

Hoc verò intendisse illa iura in illis euentibus ex eo constat, quòd excipiunt, nisi iuramentum in illis euentibus extortũ esset vi, metu, aut dolo: nam tunc is, cui aliquid sub iureiurando esset promissum, aut traditum, nullum ius ad id comparet: cùm tamen necessaria nihilominus esset relaxatio iuramenti, quando vi, aut metu, esset iuramentum elicitum, vt dictum est, & iura alia affirmant: quare quatuor illa iura actum non malum iuramento confirmatum, quo quis ad aliquid se astringit, ita validum esse volunt, quando vis, metus, aut dolus non interuenere, vt in illis locum non habeat relaxatio iuramenti in præiudicium eius, cui est præstitum, etiamsi minor sit, quæ illud præstitit: id quod satis apertè significant verba illa capituli quamuis pactum citati; *omnino seruari debebit*; hoc est, absque vlla relaxatione. Hoc ipsum volunt Molina, lib. 2. de primog. cap. 3. num. 30. & plerique alij, quos citat, tametsi non ita dilucidè id explicent, dum affirmant, donationem, seu renunciationem gratuitam, iuramento confirmatam, non rescindi ex enormissima læsione. Quo loco obserua, læsionem propriè non esse, nisi cum iniustitia, ac proinde cum detrimento ab alio iniustè dato: quare locum habet in contractibus onerosis, si æqualitas in eis non seruetur: in donatione verò, gratuitaue renunciatione, locum non habet, nisi vi, metu, aut dolo, quis inductus sit iniustè ad ita donandum, aut renunciandum: quatenus enim quis vi, metu, aut dolo, iniustè illatis, causa esset iniusta, vt alius donaret, vel renunciaret, læsisse donantem conseretur in eo toto, quod inductus, ita iniustè donaret. Iuxta eandem etiam priorem partem conclusionis, verum est, quod Couar. cap. quamuis pactũ, par. 3. §. 2. num. 6. cum plerisque alijs, quos citat, rectè affirmat, nempe, vt valida sit renunciatio iuramento confirmata, nec locum habeat iuramenti relaxatio, vt illi contraueniatur, necesse non esse, vt filia, quæ ita renunciat legitimæ, aut hæreditati paternæ, accipiat dotem, aut aliquid aliud in recompensationem: valida quippe est renunciatio integræ legitimæ iuramento confirmata, etiamsi nihil in recompensationem accipiatur, quando filię remanent competentia alimenta, aut dos.

Quando autem filia, aut aliquis alius, renunciaret legitimæ, aut hæreditati parentum, cum iuramento, si aliunde non haberet competentia alimenta, pe- 33
B tere illa posset, quando nihil in contrarium circa ea alimenta expressit, aut intellexit: quoniam in ea absoluta legitimæ, aut hæreditati, renunciatione intelligenda non veniunt alimenta, quæ, quatenus necessaria sunt ad vitæ conseruationem, debentur de iure naturali, & de quibus, si facta fuisset mentio, exciperentur: in dispositione quippe absoluta, aut vniuersali, non veniunt illa intelligenda, de quibus, si mentio esset facta, excepta fuissent. Quando autem talis filia, aut filius, renunciasset cum iuramento hæreditati, etiam quoad alimenta, aut id ita intellexisset, quicquid Ant. Gom. l. 22. Tauri, in calce, num. 12. Molina, nu. 30. citato, & 33. ac alij dicant, arbitror, validam esse renunciationem, quando aliunde, vel ex suo labore, & industria, vel alijs ea ei submini-
C strantibus, sustentare ac conseruare posset vitam: secus autem si aliunde eam non posset conseruare: nam eatenus alimenta debentur de iure naturali à parentibus filijs, eaque renunciatio, quoad eũ euentum, esset mala, & peccatum, ac proinde non obligaret, esto iuramento esset confirmata. Quando verò fine eis alimentis vita sustineri posset, renunciatio incrementi eorum vsque ad competentem, ac congruam sustentationem pro qualitate sui status, vtique mala non esset ac peccatum, ac proinde, si iuramento id confirmaretur, obligaret tale iuramentum, quod absque vllo peccato posset seruari, ac proinde, nisi prius relaxaretur, contraueniri non posset tali renunciationi. Vtrum autẽ relaxari posset ac deberet, nihil impediente iure alteri ex illo
D quæsito? Dicendum est, si adeò indecens esset, ita renunciantem manere priuatum competentibus alimentis ex sua legitima, facilitate, imperitia, & prodigalitate sua, & alterum acceptare eam renunciationem, vt acceptans cogi arbitrio prudentis posset, ac deberet, relaxare iuramentum renuncianti, illiq; relinquere competentia alimenta ex sua legitima, tunc potestatem publicam prælati, aut iudicis secularis, eius, cui facta esset talis renunciatio, relaxare etiam posset iuramentum renuncianti, quantum satis esset, vt illi remanerent competentia alimenta; quoniam id bono communi expediret, quod priuato eius, cui facta esset renunciatio, esset præponendum: secus autem, si, prudentis arbitrio, non ita iu-
E dicaretur. Quando autem id ita iudicandum sit, aut non, ex circumstantijs concurrentibus prudentis arbitrio est committendum.

In eadem parte conclusionis dictum est, id etiam habere locum in minore renunciante: quoniam est par ratio de minori, & de maiori, quoad hoc, vt constat ex authentica sacramẽta puberum, C. si aduers. vend. quæ de minoribus loquitur, & ex tribus alijs iuribus citatis, quæ vniuersim loquuntur, nihil exprimendo, quòd solùm sit sermo de maioribus; & præsertim ex cap. quamuis pactũ, de pactis, lib. 6. quod de mulieribus contentis certa dote ad nubendum loquitur: mulieres verò regulariter nubere solent ante vigesimumquintum suę ętatis annum, ac proinde dum

dum minores sunt. Atque hinc emanauit pronunciatum illud commune inter iuris peritos, quod amplectuntur Couar. cap. quamuis pactum, par. 3. §. 4. num. 6. versic. 1. & 2. Aries Pinel. l. 2. C. de rescind. vend. par. 3. cap. 1. nu. 10. Molina, vbi supra, nu. 21. & plerique alij, quos referunt, nempe, iuramentum de minore efficere maiorem, ad effectum vt ipsum perinde obliger, ac si esset maior, nec locum habeat restitutio in integrum aduersus id, quod à minore iuramento confirmatum est, vt subiungimus in eadem priori parte conclusionis.

Obiectio. Neque mihi obijcias, l. 56. titu. 5. par. 5. in calce, quæ statuit, si emptor vltra dimidium iusti pretij, aut venditor infra dimidium iusti pretij, iurauit, esto res plus, vel minus valeret, nunquam contraueniturum emptioni, aut venditioni, non posse tunc illi contra-
B uenire, nec concedi illi actionem, modò, qui id ita iurauit, excederet quatuordecimum ætatis suę annum: si verò non esset tantæ ætatis, posse illi contrauenire, Satisfit. non secus acsi id non iurasset. Non, inquam, id mihi obijcias: quoniam in primis ex eo iure potius colligitur, minorem, si decimumquartum ætatis suę annum excedat, æquari ratione iuramenti maiori, nec locum esse restitutioni in integrum. Deinde, & potissimum, quoniam eo in loco est sermo, de formali, aut virtuali, renunciatione legi 2. C. de rescin. vend. iuramento confirmata, quæ actionem impedit ex ea lege, vt in calce disputationis 349. dictum est, pronunciatúrque ea lege 56. eam impedire, etiam minori, si quatuordecimum ætatis suæ annum excedat: secus verò, si eum annum non excedat. Attamen, vt is minor ad actionem in eo euentu ex l. 2. C. de rescind. vend. admittatur, necesse est antecedat relaxatio iuramenti ad agendum, idque ea lex supponit: cùm enim seruari id iuramentum, malum non sit, si præstitum fuit à minore vsum orationis habente, vtique relaxandum illi est antequam ad eam actionem admittatur, alioquin omnino est seruandum.

Posterior verò pars conclusionis satis ex se perspicua est: quando autem id locum habeat, prudentis arbitrio iudicandum est. Esse autem renunciantem minorem, præsertim quatuordecim annis, aut esse fœminam, multum conducit, vt id locum habeat.

Secunda conclus. Secunda conclusio. Si renunciatio cum iuramento hæreditati, aut legitimæ, fiat contractu merè one-
34 roso, quo pro certa dote, aut aliquo alio accepto, illi renuncietur, tunc quæcunque læsio ex eo contractu renuncianti sequatur; quia videlicet, quod accipitur, non attingit ad integrum valorem legitimæ debitæ, cui renunciatur, quoad id, in quo prudentis arbitrio in infimo pretio iusto æstimatur pro tempore, quo illi renunciatur, vtique eis, cui talis renunciatio fit, nullum ius sibi comparat ad id incrementum, sed in foro conscientiæ tenetur, quoad illud relaxare obligationem iuramenti, idque incrementum renuncianti restituere. Cæterùm renuncians, nisi prius relaxationem iuramenti obtineat, non poteſt contrauenire ei renunciationi; eo quòd ex parte ipsius non sit de re mala, seu illicita. Quando autem contractu merè oneroso renunciatio facta sit, nec interuenerit vera condonatio incrementi, prudentis arbitrio ex circumstantijs concurrentibus est iudicandum, atque ad id melius conijciendum inseruiunt, quæ ante primam conclusionem dicta sunt.

Postetior pars huius conclusionis, quòd scilicet renuncians non possit illi contrauenire, nisi obtenta prius relaxatione iuramenti, ex se, & ex ratione in ea subiuncta, est satis perspicua, eamque communiter affirmant doctores, habetque verum, etiam quando interuenit læsio maxima, seu enormis, modò non constet renunciantem dolo inductum fuisse

A ad ita renunciandum: nam tunc, vt supra dictum est, non obligaret iuramentum, ob defectum consensus in eo euentu. Ita Aries Pinel. l. 2. C. de rescin. vend. par. 3. cap. 1. num. 8. Gutier. in Authentica sacramenta puberum, nu. 96. Couar. cap. quamuis pactum, par. 3. §. 4. nu. 3. & 5. Molina, lib. 2. de primog. cap. 3. nu. 25. Panorm. & alij quos citant.

Prior verò pars ex eo facilè probatur, quoniam contractus ille onerosus, quo ita legitimæ renunciatur pro minori dote, aut minori alia quãtitate, quàm sit legitima, æstimata tempore, quo fit renunciatio illa, proutminus erit valitura tempore, quo foret tradenda, est inæqualis, & iniustus, & renunciatio illa quoad incrementum est in volũtaria mixtè, quin & vsurariè accipitur incrementum illud pro antici-
B pata solutione dotis, aut alterius minoris quantitatis, vt supra dictum est: ergo, esto iuramento confirmetur, nullum ius sibi comparat is, cui fit: sed tenetur relaxare quoad id obligationem iuramẽti, & restituere in foro conscientiæ incrementum illud: sicut vsurarius, cui sub iureiurãdo promissæ sunt vsuræ, tenetur quoad id relaxare iuramentum, easque non accipere, & acceptas restituere, vt constat ex se, & ex cap. debitores, de iureiur. affirmatque communis doctorum sententia.

Positis his, quæ de renunciatione, remedio, l. 2. C. de rescind. vend. præsertim interueniente iuramento, de iure communi, & Castellæ, in calce disputationis 349. dicta sunt, quæ similiter habent regulariter locum in alijs contractibus onerosis, in quibus
C læsio vltra, aut infra, dimidium iusti valoris cernitur, tertia conclusio est. Si maior quatuordecim Tertia conclus. annis contractu oneroso cum iuramento renunciaui- 35
t suæ legitimæ, promittens sub eodem iuramento, se illi nunquam contrauenturum, non conceditur illi actio in foro exteriori ex l. 2. citata, esto læsus sit vltra dimidium iusti pretij. Ratio est, quoniam de iure communi ei, qui renunciauit remedio, l. 2. citatæ, non competit remedium illius, iuxta communiorem doctorum sententiam, vt disputatione citata dictum est; & is, qui cum iuramento promisit, se non contrauenturum ex illa lege alicui contractui, censetur renũciasse remedio illius legis, idque validè, etiamsi minor fit: quare, cum renunciatio legitimæ contractu oneroso valida sit, si iuramento confirmetur;
D & eo ipso, quòd simul eodem iuramento sit promissum, illi non contrauenire, censeatur renunciatum remedio illi, vt eadem disputatione dictum est; consequens profectò est, vt tunc actio non concedatur in foro exteriori, neque habeat locum relaxatio illius iuramenti ad effectum, vt actio in eo euentu concedatur. Atque hoc est, quod consentaneè ad glos. l. 2. C. de rescinden. vendi. ad Bartol. & ad communem doctorum sententiam, disponit, l. 56. tit. 5. par. 1. paulò antea relata. Dum enim actionem alterius admittit, quando, qui ita cum iuramento renunciauit, non expleuerat decimumquartum suæ ætatis annum, vtique id intelligit, obtenta prius relaxatione eius iuramenti de ea re non mala, quod
E perinde eum ligat, si ad iudicium rationis peruenerat, atque ligat puberem: quare impubes admitti in eo euentu non poteſt ad actionem, nisi obtẽta prius relaxatione iuramenti. Eandem conclusionem amplectuntur, Couar. cap. quamuis pactum, par. 3. §. 4. num. 4. Gutier. in authentica sacramenta puberum, nume. 88. & 89. Padilla, l. 2. C. de rescinden. vendi. num. 32. Molina, lib. 2. de primogen. cap. 3. num. 18. 21. & 22. Gregor. Lopez. l. 56. citata glo. vlt. & alij quos citant. Hi autores communem opinionem, & l. 56. citatam, intelligunt, quando læsus excedit quidem aliquantulum dimidium iusti valoris; secus autem, quando excedit multum, ita vt læsio sit enormissima: tunc enim dicunt, obtenta prius rela-

xatione iuramenti, posse agere remedio legis 2. C. de rescind. vend. Ita Couar. vbi sup. nu. 5. & lib. 2. var. res. cap. 4. nu. 5. Padilla, l. 2. citata, nu. 43. & 44. Gutier. in authentica sacramenta puberum, nu. 92. & Molina, nu. 18. citato, & 24. ac plerique alij, quos citant. Refert autem Molina in calce, nu. 18. citati, quosdam asserere, tunc esse grauissimam, seu enormissimam læsionem ad hunc effectum, quando est vltra triplum, aut quadruplum: ipse verò potius censet, id arbitrio prudentis esse relinquendum. Multi autem, quos Couarr. cap. quamuis pactum, par. 3. §. 4. num. 3. refert, censuerunt, neque ex enormissima læsione relaxandum esse iuramentum in eo eventu; neque proinde admittendam esse actionem. Aries verò Pinel. vbi supra, num. 7. & 8. non probat distinctionem in re proposita de læsione graui vltra dimidium iusti pretij, & grauissima, seu enormi, vel enormissima: quoniam neque in iure est vllum solidum fundamentum, vnde in re proposita sit vnum dicendum de graui læsione, & aliud de grauissima, seu enormi, vel enormissima: & quoniam satis enormis læsio est, quæ dimidium iusti valoris excedit: ipse autem arbitratur in vtrauis concedendam esse relaxationem iuramenti, admittendamque actionem in foro exteriori. Mihi etiam, propter has duas rationes, non probatur ea distinctio, neq; proinde quòd, in re proposita, sit vnum dicendum de graui læsione, & aliud de grauissima. Præsertim cùm, si vera esset ratio, cui Couarr. Molina, & alij innituntur, quod scilicet, quando adest grauissima læsio, præsumatur defuisse consensum læsi, interuenisseque dolum lædentis, necessaria non esset relaxatio iuramenti ad agēdum. Dicerem verò in Lusitania, cùm renunciatio remedij legis 2. C. de rescind. vend. inualida sit, quibuscunque verbis sit concepta, vt disp. 349. dictum est, concedendam esse relaxationem iuramenti, admittendamque esse relaxationem iuramenti, eo ipso, quòd læsio sit vltra dimidium iusti valoris, siue excessus sit paruus, siue magnus & enormis, vel enormissimus. Imò verò necessariam non esse tunc relaxationem, sed contractum, ac iuramentum esse nullum, si iuramentum sine regia facultate sit adhibitum, iuxta ea, quæ disput. 149. dicta sunt. Adderem cùm, data quacunque læsione notabili in eiusmodi contractibus oneroſis, etiam si non sit vltra, aut infra, dimidium iusti valoris, nullum ius ad eam sibi comparet is, qui ita læsit, esto contractus iuramento sit confirmatus, sed teneatur in foro conscientiæ illam, nondum acceptam, remittere, aut restituere, si iam illam accepit, vt conclusione 2. dictū est, id que nihil impediente, quòd ad litium multiplicitatem vitandam, non detur actio in foro exteriori, vt vtrumque disp. 350. ostensum est, sanè abroganda essent leges, quæ sonant, quando læsio est vltra, aut infra, dimidium iusti pretij, concedendam non esse actionem, si remedio legis 2. C. de rescin. vend. sit renunciatum, relaxato prius iuramēto, si contractus iuramento fuit confirmatus, aut si cum iuramēto eidem legi 2. fuit renunciatum. Vnde, quicquid glos. l. 2. citata, voluerit, & cum ea communior opinio, ac lex Castellæ 56. citata, probandā censeo opinionem, quæ asserit, data enormi læsione, relaxandum esse iuramentum, & admittendam esse actionem, præsertim cùm Couar. & alij, & receptam in praxi eam esse affirment. Atque vniuersim, si prælatus, aut iudex rei, relaxet iuramentum ad agendū, tuta conscientia læsum vltra dimidium iusti pretij, imò & in minori quantitate, posse agere, & accipere, si quid de læsione fuerit ei satisfactum: cùm reus ipse, nulla expectata sententia, teneatur id illi in foro conscientiæ restituere.

Quarta conclus. Quarta conclusio. Si minor solum iuramento cōfirmet contractum, aut renunciationem oneroſam, in quibus læsus sit vltra dimidium iustæ æstimationis, aut iuramento promittat illi non contrauenire, neque addat vnde sufficienter exprimat, renunciare remedio legis 2. C. de rescind. vend. saltem quia dicat, neque ex minori ętate, neque ex quocunque alio capite, illi contrauenturum, tunc agere potest remedio, l. 2. C. de rescind. vend. vt vel compleatur valor vsque ad limites iusti, vel vt rescindatur contractus, vt maluerit alter cōntrahens. Expediet tamen relaxari prius iuramentum ad cautelam antequam agat. Imò id necessarium erit in foro conscientiæ, si eo iuramento intendit se obligare, etiam ad non agēdum ex l. 2. Hanc conclusionem, quoad priorem, ac præcipuam illius partem, affirmant cum glos. l. 2. citata, & cum glo. cap. vlt. de empt. & vend. Bart. Panorm. & communis doctorum sententia, quam referunt, ac sequuntur, Couarr. cap. quamuis pactum, par. 3. §. 4. num. 6. Aries Pinel. l. 2. C. de resc. vendi. par. 3. cap. 1. num. 9. Padilla eadem l. 2. num. 33. Gutier. in authentica sacramenta puberum, num. 86. & Molina, lib. 2. de primog. cap. 3. nu. 21. Ratio autem est, quoniā minor censetur confirmare contractum illū iuramento, nec illi contrauenturum ex parte minoris ætatis, neque censetur renunciare remedio particulari, l. 2. sibi cum maioribus communi: præsertim in hac materia fauorabili minori, in qua alter sibi non comparat ius, etiam ex iuramento minoris, sed tenetur in foro conscientiæ restituere totam latitudinem læsionis. Vnde lex 56. tit. 5. par. 5. solùm negat actionem, quando sufficiēter expressum fuit, renunciare cum iuramento remedio, l. 2. citatæ, vt eā legem 56. intuenti est satis perspicuum. Ex eodem verò fundamento affirmant Anton. Gom. 2. to. var. resol. cap. 14. num. 20. & Gutier. vbi supra, num. 87. si maior renunciet hæreditati simili modo cum iuramento, ita vt non exprimat sufficienter renunciare remedio, l. 2. citatæ, sitque læsus vltra dimidium iusti valoris, posse similiter agere remedio legis 2. citatæ: quoniam confirmare censetur renunciationem iuramento, quatenus secluso iuramento, est actus inualidus, non verò quasi intendat renunciare remedio legis 2. citatæ. Idem dicendum est de quocunque alio maiori, vel minori, confirmante simili modo iuramento actum, secluso iuramento, inualidū. Quando autem maior confirmaret iuramento actum validum, tunc ea confirmatio haberet vim renunciationis, l. 2. citatæ, iuxta dicta in calce, disput. 349. ac proinde maior ille non admitteretur ad actionem ex ea lege, & ad relaxationem iuramenti, iuxta dicta conclusione præcedente.

Admonet Gutier. vbi supra, num. 91. si minor iuramento se astrinxit non contrauenturum ex l. 2. C. de rescind. vend. alicui contractui, aut renunciationi, & nihil aliud adiecit, posse illi contrauenire, si res immobilis ab ipso alienetur sine iudicis decreto ex eo, quòd sit nullus contractus ob defectum eius necessariæ solemnitatis, aut ex beneficio restitutionis in integrum. Hæc de primo illorum trium actuum, quibus quis renunciat hæreditati alicuius, pactum videlicet cum eo ipso ineundo, cuius hæreditati renunciat.

Quod verò attinet ad secundum cōsentiendo scilicet in ipsomet actu testandi eius, in cuius hæreditate succedere debet, aut post testamentum cōditum, in testamento ab illo confecto, quo priuatur, aut legitima tota sibi debita, aut parte illius, dicendum est. Eiusmodi consensum valere, firmamq; reddere renunciationem legitimę, aut parti illius, esto talis consensus, & renunciatio iuramento non sit confirmata, neque posse deinceps filium agere aduersus id testamentum, in quo sit præteritus, aut exhæredatus, esto neque hęc causa, consensus scilicet talis filij, neque alia legitimæ exhæredationis, aut præteritionis, sit

sit inserta in eo testamento: quoniam insertio causę tunc est necessaria, quando filius, aut ascendens, contra suam voluntatem præteritur, aut exhæredatur: secus verò quando suo consensu. Intelligendum tamen est id, modo is consensus in ipso testandi actu interueniat, aut post testamentum confectum, siue formalis is sit, siue virtualis & tacitus, modis disput. 175. §. siquis, explicatis; secus autem si ante testamentum adhibitus sit, vt ibid. §. antecedente, aduersus Iulium Clarum dictum est. Ita iuxta l. non potuit, §. si quis sua manu, ff. de bonor. possess. contra tabul. dictum ibid. est cum communi doctorum sententia, quam Ant. Gom. 1. to. var. res. cap. 11. nu. 14. refert ac sequitur. Hæc eadem affirmant, cum communi etiam doctorum sententia, quam referunt ac sequuntur idem Ant. Gom. l. 22. Tauri, num. 5. Couar. cap. Raynaldus, de test. §. 2. num. 2. & 3. Molina, lib. 2. de primog. cap. 3. num. 7.

Disp. 175. citata, §. secundum est, addidimus: Si quis institutus sit in minori portione, quàm sit sua legitima, tūc, esto eam portionem petat, & recipiat post mortem patris, imò esto chirographum det heredibus, se illam recepisse, neque quicquam protestetur, remanere sibi ius, vt petat incrementum, nisi specialiter dicat, aut pactus sit, se ea portione esse cōtentum, vt expressè habetur, l. si quando, §. generaliter, C. de inoffic. testam. eaque de causa in eo euentu, non sufficere tacitum consensum, quo renunciatur incremēto legitimę, sed necessarium esse expressum, vel dum testamentum conficiebatur, vel post mortem testatoris.

Addidimus præterea, si quis, sine causa inserta, esset præteritus, aut exhæredatus, atque sua alicuius, aut aliquorum, ex hæredibus in eo testamento scriptis interesset, id testamentum esse nullum, quia ab intestato maiores portiones hæreditarias acciperēt, tunc quod talis filius pręteritus, aut exhęredatus, approbaret id testamentum post testatoris mortem, nihil impediret, quo minus quinis aliorum hæredum, agere posset de nullitate illius; eo quòd verè nullum fuerit tempore mortis testatoris: secus si is filius illud approbasset quando conficiebatur, aut in eo esset inserta causa exhæredationis, aut præteritionis: quoniam tunc id testamentum non fuisset nullum tempore mortis testatoris. Lege quæ ibi dicta sunt. Atque hæc dicta sint de secundo actu.

38 Quòd denique ad tertium actum attinet, quando scilicet is, cui legitima portio in bonis alicuius debetur, renunciat toti, aut parti illius, in fauorem alicuius, aut aliquorum cohæredum, pacto inito cū ipsis, consentiente eo, in cuius bonis legitima portio debetur, & cui est succedendum, dicēdum est. Quamuis inualidum omnino sit pactum de futura hæreditate certo modo diuidenda, si sit alicuius certi, & determinati hominis (societas enim in genere omniū bonorum, etiam circa bona hæreditaria, valida est, vt disp. 412. dictum est) vt si filij, viuente patre, aut alij cohæredes, qui hæreditatem alicuius sperant, viuēte illo, circa eam hæreditatem certo modo diuidēdam pacifcantur, inualidum omnino sit tale pactū; attamen, si accedat cōsensus eius, cui succedere debent, circa illam eo modo diuidendam, atque adeo circa renunciationem alicuius, aut aliquorum eorum, toti, aut parti, legitimæ ipsis debitæ, in fauorem alicuius, aut aliquorum cæterorum, isque, cui succedere debent, in eo consensu perseueret vsque ad finem vitæ, validum est tale pactum, etiam si iuramento non cōfirmetur. Vtrunque habetur expresè, l. vlt. C. de pactis, & affirmant Bartol. & communis doctorum sententia, quam referunt ac sequuntur Anto. Gom. l. 22. Tauri, à nu. 30. Couar. c. quamuis pactū, par. 3. in initio, num. 1. & seq. & c. Raynaldus, de test. §. 2. nu. 1. & 2. ac Molina, lib. 2. de primog. c. 3. nu. 2.

A Non solùm pactum, de hæreditate viuentis certo modo diuidenda, est nullum, nisi accedat eius consensus, sed etiam omne aliud pactum, donatio, dispositio, obligatio, vel subiectio hypothecæ alicuius eorum bonorū, est ipso iure nulla, vt constat ex l. vlt. citata, censeturque in iure quodcunque horum contra bonos mores, ob periculum mortis captandæ viuenti, cuius adhuc sunt ea bona, & propter alia mala, quæ inde nata sunt sequi, vt constat ex l. vlt. citata, eaque omnia pacta prohibita sunt fieri in iure, & qui aliquod eorum exercet, incidit in pœnam amittendi fisco, quicquid ex hæreditate ad ipsum deuenerit, eo quòd eo ipso illa efficiatur indignus, vt constat ex l. quidam in iure, §. vlt. & l. sequenti, ff. de donat, ex l. 2. in fin. ff. de his quib. vt indig. iuncta l. Papinianus, §. meminisse, ff. de inof. test. & affirmant Bart. & communis doctorum sententia, quam Ant. Gom. nu. 30. citato refert ac sequitur. Quia ergo id non solùm reputatur contra bonos mores propter mala, quæ inde nata sunt sequi, sed etiam prohibitū sub certa pœna est in iure, inde sequitur, quòd, esto tale pactum iuramento firmetur, inualidum sit, nisi accedat consensus eius, cui in eis bonis est succedendum, quo consensu accedente, desinit id esse prohibitum. Ita affirmant (licēt non rem sic explicent) cum communi doctorum sententia, quam referunt ac sequuntur Ant. Gom. num. 30. citato, Couar. cap. quamuis pactum, par. 3. in initio, in calce, num. 1. & nu. 2. & Molina, vbi supra, nu. 4. Quia ergo renunciare hæreditati non est prohibitum in iure, tametsi redditum sit nullum; pacisci verò circa futuram hereditatem cum aliquo alio sine consensu eius, cui est succedendum, non solùm est redditum nullum, sed etiam prohibitum sub certa pœna est in iure, inde efficitur, vt illud primum, adhibito iuramento, reddatur validum; non verò hoc secundum.

Obserua tamen, quando futurus hæres pacisceretur cum creditoribus eius, cui esset successurus, sine illius consensu, ne ipse, deuoluta ad se hæreditate, conueniretur, sed liber ab eo debito maneret, validū esset pactum, neque vllam incurreret pœnam: quoniam id solùm est liberatio à debito, & non dispositio de bonis hæreditarijs, neque est obligare ea alicui alteri, neque inde vllum periculum imminet captandi mortem ei, cuius sunt ea bona. Ita probat 39
D tex. l. & suum hæredem, §. idem probat, ff. de pactis, & affirmat communis doctorum sententia, quam Anto. Gom. l. 22. citata, num. vlt. refert ac sequitur. Idem vult ibidem Anto. Gom. esse, si hæres futurus remittat debitoribus eius, cui est successurus, debitū aliquod in tempus, quo ipse succedet. Contrarium tamen arbitror esse verum: quoniam id occasio esse posset optandi mortē ei, cui est successurus: & quoniam nihil tale reperitur dispositum in iure.

Cùm pactum inter cohæredes de diuidenda hæ- 40
reditate certo aliquo modo, atque adeò, cùm renunciatio legitimæ, aut parti illius, in fauorem alicuius, aut aliquorum, ex cohæredibus, quod per consequēs est pactum de hæreditate diuidenda inter cohæredes certo modo, & vniuersim cùm pactum circa bona, in quibus est succedendum cum aliquo alio, validum sit, esto non confirmetur iuramento, modo tamen accedat consensus eius, cui est succedendum, in quo perseueret vsque ad finem vitæ; satis profectò est perspicuum, longè magis esse validum, si insuper confirmetur iuramento. Dubitant verò doctores, si eiusmodi renunciatio in fauorem alicuius, aut aliquorum ex cohæredibus, facta sit patri cum iuramento præstito illi, aut si eiusmodi pactum factū sit inter cohęredes inter se cōfirmatum iuramēto, accedente que consensu patris, num pater mutare possit cōsensum, & num, si illū mutet, filius perinde succedat patri, ac si non interuenisset tale pactum, neque

præstitisset id iuramentum. Ad quod in primis dicendum est, cum Couar.cap.quamuis pactum, par. 3. in initio, num.2. aduersus Decium, si pater etiam iurasset non mutare consensum, tunc, cùm illum nó mutare, malum non sit, neque prohibitum patri, vtique periurus esset, si eum mutaret, nihil impediente, quòd manendo ita obligatum ex iuraméto ad illum non mutandum, reddatur intestabilis: id quòd satis perspicuè constat ex dictis disput. 151. & alibi, eaque de causa non plura hac de re hoc loco dico. Dicendum deinde est, quãdo pater solùm adhibuit consensum, nec se obligauit iuramento ad illum nó mutandum, integrum sibi esse, nihil impediente iuramento filij, aut cohæredum, illum mutare. Quoniam pactum filiorum inter se pendens à libero consensu ipsius, quod ex dispositione iuris, pro suo arbitrio, & voluntate, interim dum viuit, mutare potest, tollere à patre non potest eam libertatem, & facultatem liberam testandi, quantum ius ipsi concedit, neque item iuramétum filiorum id potest ab eo adimere. Dicendum tertiò est, patre mutante consensum, filium, vel cohæredes, non teneri pacto, & iuramento, sed filium, qui legitimæ, aut parti illius renunciauit cum iuramento in fauorem alicuius, aut aliquorum ex cohæredibus, perinde succedere patri, ac si tale pactum, & iuramentum, non interuenisset. Ita cum Bald. communis doctorum sententia, quam referunt, ac sequuntur Anton. Gom. l.22. Tauri, num.31.& Molina, lib.2.de primog.capit.3. num.4. Ratio autem est, quoniam factum illud filiorum, non solùm in iure censetur cótra bonos mores, sed etiam est prohibitum sub pœna amissionis totius commodi ex hæreditate, nisi accedat consensus eius, cui est succedendum, & in eo perseueret vsque ad finem vitæ, vt dictum est, iuxta l.vlt. C.de pactis, & iuxta alia iura, eaque ratione non confirmatur iuramento, nisi accedat ille consensus, & perseueret vsque ad finem vitæ: quare eo ipso, quòd consensus ille mutatur, ac desinit esse, obligare desinit iuramentum, & pactum cohæredum inter se. Vnde probanda non est opinio Couarr.cap.quamuis pactum, par.3. in initio, nume.2.7.& 8. qui cùm concedat, pactum filiorum inter se, sine cósensu patris, non firmari iuramento, propendet (tametsi trepidus) accedente semel consensu patris, esto postea illum mutet, teneri filios pacto iuramento confirmato de consensu patris inter se celebrato. Probanda item non est Iasonis sententia, qui asseuerat aduersus Baldum, renunciationem legitimæ cum iuramento vnius filiorum, in fauorem alterius, aut aliorum, obligare filium ita renunciantẽ, esto pater mutet voluntatem, ac consensum, quòd id sit renunciatio legitimæ, quæ renunciatio (vt circa primum actũ dictum est) confirmatur iuramento. Dicendum quippe est, quatenus in fauorem alicuius, aut aliquorum ex cohæredibus facta est, transire in pactum de certo modo hæreditate inter cohæredes diuidenda, atque eatenus, esto iuramento confirmata sit, pendere, vt sit valida, à consensu patris, & à perseuerantia in illo vsque ad finem vitę, vt dictum est, & rectè, cum communi doctorum sententia, affirmant Ant. Gom. & Molina locis citatis.

41 Circa hunc tertium actum, & secundum præcedentem, obseruandum in primis est. Si facti sint à minore sine iuramento, ac se læsum inueniat, quia expediens ipsi non fuit, eos celebrare, tunc locum habere beneficium restitutionis in integrum ad eos rescindendum, & ad reuocandum, quoad id maioratum, si, vt inde maioratus institueretur, facta sint, vt ex se est notissimum, & ex parte disp.175. dictũ est. Quando autem confirmati essent iuramento, locum non haberet restitutio in integrum: quoniam iuramentum validè adhibitum, beneficium impedit

restitutionis in integrum, iuxta authenticam sacramenta puberum, C.si aduers.vend.& alia iura, vt supra dictum est.

42 Deinde obseruandum est, quod circa primum actum dictum est de renunciatione ob causam, attendendum scilicet esse, num causa cessauerit, ad iudicandum vtrum renunciatio expiret, etiam si iuraméto confirmata sit, maximè habere locũ circa tertium actum explicatum. Multa etiam alia, quæ circa primum actum dicta sunt, suo etiam modo locum habent circa secundum, & tertium actum, vt rem expendenti, facilè liquebit. Et præcipuè locum habent, quæ de vi, metu, & dolo dicta sunt, vt relaxetur iuramentum, & nulli reddantur omnino eiusmodi actus, atque institutio maioratus ex hisce renunciationibus, aut etiam vt nulli iudicentur, etiam sine relaxatione iuramenti, si dolus interuenit.

43 Ex dictis tota hac disputatione facilè intelligetur, quousque ex legitimis debitis filijs, aut filiabus, validè institui possit maioratus, etiam sine regia facultate, renunciantibus filijs, aut filiabus validè, aliquo ex tribus modis explicatis, integris suis legitimis, aut parti earum, vt inde maioratus instituatur, qui cedat, modis explicatis, in bonum totius familiæ, & ipsorum renunciantium: qua de causa tam multa de his renunciationibus hoc loco dicta sunt. Item ex dictis hac eadem disputatione facilè patet, ex quot capitibus renunciationes explicatæ subiaceant calumniæ, atque reuocationi, vel etiam vt pronuncientur fuisse ipso iure nullæ, & in consequentiam, quousque calumniæ, reuocationi, aut pronunciationi fuisse ipso iure nullas, subiaceant institutiones maioratuum factæ vi eiusmodi renunciationum. Ait vero Molina, vbi supra, num.8. institutores maioratuum ex legitimis filiorum, quò eiusmodi institutiones sine regia facultate firmiores sint, solere simul vti tribus generibus renunciationum hactenus explicatis. Etenim filij omnes, ex quorum legitimis maioratus instituitur, cum approbant in ipso actu institutionis, aut post illum institutum, in eoque consentiunt; paciscunturque inter se, ex patris consensu, vt ita instituatur ex ipsorum legitimis, aut ex partibus earum, promittentes se nunquam illi contrauenturos, illumve impugnaturos; renunciant item paternæ hæreditati, suisque legitimis portionibus, quatenus ea institutio illas contingit, promittẽtes, se nihil aliud ex testamento paterno, aut alia occasione, petituros, quàm quòd ex suis legitimis remanserit, completa integrè ea institutione, eaque omnia iuraméto confirmant. Ait verò Molina, vt eiusmodi institutiones ex legitimis aliorũ tutiores, & firmiores sint, solere obtineri à Rege facultatẽ, & confirmationẽ. Cæterũ nos disputatione præcedẽte conclus.4. & 5. exposuimus, quousq; princeps dispensare possit, vt eiusmodi institutiones ex legitimis alijs debitis fiãt.

DISPVT. 580.

Maioratus, qui legales, & qui ex aliorum institutione.

SVMMARIVM.

1 *Primogenia tempore legis naturæ, & scriptæ, consueta in Gallia, & in alijs prouincijs, legalia sunt.*

2 *Regnum maioratus est legalis regulariter loquendo. Et quousque aliquando, & quibus ex causis, mutare liceat de modo regiminis, ac successionis primitus statuto. Regulariter verò non licet.*

3 *Maioratus cum titulo, & alij de bonis coronę huius regni creati, licèt aliquid de legali participent, simpliciter non legales, sed à Rege dicendi sunt creati.*

4 *Maioratus in Lusitania legi mentali subiecti, legales rectius appellari possunt.*

5 *Idem de maioratibus ex donatis ab Henrico II. in hoc regno creatis.*

6 *Maioratus instituti de bonis patrimonialibus, simpliciter non sunt legales, sed ex priuatorum institutione: licèt quidam eorum aliquid de legali participent.*

IVxta ordinem initio disputationis 578. propositum, dicendum est de varia diuersorum maioratuum productione, ac subsistentia in rerum natura; vnde varij maioratuum modi, & qualitates fient manifesti. Atque prærogatiuæ illæ primogenitorum, quæ primogenia, & primogenita dicuntur, de quibus initio disp.577. dictum est, quasque locum diximus non habere in Hispanijs, esseque longè diuersas ostendimus à maioratibus
1 Hispanis, omnes erant lege statutæ; & sunt hodie in Gallia, & in alijs prouincijs, aut certè consuetudine vniuersali, placitoque vniuersali hominum earum prouinciarum, in quibus vigebant, fuerunt introductæ, vt ex dictis disputatione citata facilè constat: eiusmodi verò consuetudines vim habent legis. Quo fit, vt prærogatiuæ illæ, ac primogenita illa omnia legalia sint.

Eis verò prærogatiuis omissis, vt de solis Hispanis primogenijs vniuersim dicamus. In primis regnum hoc Castellæ, & regulariter cætera regna, le-
2 ge introducta sunt, ac proinde maioratus legales dici possunt, hoc est, lege constituti, & creati, vt eam formam habeant, eoque modo in eis succedatur, quo re ipsa succeditur. Id verò de hoc Castellæ regno satis constat ex dictis disput. 576. vbi ostendimus, abrogato tempore Pelagij antiquo more, qui Gothorum tempore vigebat, creandi ac succedendi Reges per electionem, constitutum, à Pelagio consentiente republica, fuisse, vt via generationis, modo ibi explicato, in eo deinceps succederetur. Regna etiam, & regimina varia diuersarum rerumpublicarum, ortum habuisse à lege ea de re lata, qua diuersæ nationes ac prouinciæ communi consensu, modum sibi regiminis vnicuique proprium delegerunt, satis etiam constat ex dictis disput. 22. & 23. Quando verò multa regna ad eundem Regem deueniunt, accidere id potest, vel successione hæreditario iure eiusdem Regis in multa regna, vel pacto, quo prouincia aliqua, aut regnum, dedere se vult alteri regno, vel iure belli. In primo euentu seruanda est forma, ac lex lata in prima eius regni creatione: neque fas est nouo Regi quicquam illius formæ mutare, legemve illam aliquo modo transgredi, vt regimen vnius cum regimine alterius conueniat, aut aliqua alia de causa, nisi vel communi libero consensu illius reipublicæ, vel ob delictum eius reipublicæ, aliquid in pœnam iustam mutet. Sic regnum Aragoniæ vnitum fuit regno Castellæ, matrimonio Catholici Regis Ferdinandi cum Elisabetha, seruataque semper fuerunt iura, seu *fueros*, quos vocant, eius regni, quousque rebellione, & inobedientia reipublicæ Aragoniæ præteritis annis, nonnihil de eis acerrimis iuribus in pœnam iustam fuit abolitum. In secundo etiam euentu, siue ea respublica ex sola sua sponte se dedat alteri Regi, siue coacta timore potentiæ illius in causa dubia, num ad eum Regem pertineat, standum est pacto tunc inter eum Regẽ, & rempublicam illam inito, neque fas est Regi, absque eius reipublicæ libero consensu, vel absque iusta alia causa, quicquam de constitutis in ea deditione mutare. In tertio denique euentu, integrum est Regi, qui bello iusto rempublicam aliquam sibi subiecit, vel nihil mutare de antiquo illius regimine, ac successione, vel mutare, quæ voluerit, eam omnino

æquando regno, cui accedit, in qualitate, & modo regiminis, ac successionis, vt fieri solet, aut aliquid diuersum relinquendo, vel statuendo: modo nihil fiat, quod dissonum à recta ratione sit, vel excedens iustam pœnam ob delicta commissa, vt ex se hæc omnia satis perspicua sunt.

3 Molina lib.2.de prim. cap.2. nume.4. maioratus legales dici posse affirmat castra, & oppida, à principe concessa sub titulo Comitatus, Marchionatus, Ducatus, Principatus, aut sub alio simili. Quod intelligere videtur, quando in hoc Castellæ regno absolutè absque aliqua restrictione, ac declaratione, quæ deuiet ab eiusdem regni imitatione, concessa sunt. Censet verò tunc dici posse maioratus legales, quatenus (iuxta dicta disp.576.) concessa reputantur, vt instar regni Castellæ, quod caput & exemplar cæterorum eiusdem regni maioratuũ est, creata habeantur, quando aliud non fuit expressum, ac proinde lex lata circa Castellæ regnum, à qua id regnũ legalis maioratus est, ad eiusmodi maioratus antiqua consuetudine sese extendit, quæ cósuetudo vim etiam habet legis. Hac eadem ratione dicere posset, maioratus reliquos sine titulo à Rege simili modo creatos, dici posse legales: eo quòd, vt eadem disp. 576. dictum est, antiqua consuetudine eodem modo creati censeantur, eademq; lex ad eos etiam sese extendat. Potius autem dicerem, eiusmodi maioratus participare id de legalibus maioratibus, eatenusque dici posse legales maioratus; cæterum simpliciter dicendos esse maioratus principis institutione creatos: cum non lege sint creati, sed principis beneplacito ita tacitè subiecti ei legi.

4 Longè verò maiori cum ratione maioratus Lusitani, legi mentali subiecti, de quibus disput. 576. dictum est, dici possunt legales maioratus; præsertim quando bona coronæ regni, ex quibus constant, à principio non fuerunt cócessa subiecta vinculo maioratus: tunc enim à lege illa mentali habent, tum quòd maioratus sint, tum etiam quod eam peculiarem formam maioratus habeant: in qua multum deuiant à forma maioratus ipsius regni Lusitani, aliorumque maioratuum.

5 Idem, propter eandem rationem, dicendum est, de maioratibus huius Castellæ regni constantibus ex rebus ab Henrico II. donatis, de quibus eadem disp.576. dictum est, quam formam ex præscripto eiusdem Regis, ac ex lege Ferdinandi, ac Elisabethæ, & Philippi II. habeant.

In nouo orbe, præsertim in Peru, commendæ institutæ sunt, quæ ad primogenitos, illas obtinentiũ, lege regia deriuantur. Eatenus autem dici possunt maioratus legales: & multo magis, si à principio lege tales commendæ institutæ sunt, vt essent, & quibus conferendæ essent, & vt ad primogenitos illorũ deriuentur. Harum commendarum mentionem fecit Molina, c.2.citato, nu.6. maioratusque legales illas appellat, additque temporales esse. Nullam verò maiorem notitiam de illis hucusque habeo.

6 Maioratus autem tertij generis, de quibus disp. 576. dictum est, quamuis legibus permittentibus, fiant ac creentur, quia tamen, non à lege, sed à priuatis pro suo arbitrio instituuntur, non legales sunt appellandi, sed ex priuatorum institutione, vt ex se est satis perspicuum. Quatenus tamen in hoc Castellæ regno, si ab habente descendentes ex tertio instituantur, quoad id tertium ex legis præscripto vocari prius debent descendentes, & in eorum defectum, ascendentes, & his deficientibus, collaterales, vt disput. 576. dictum est, vtique eatenus participant de maioratibus legalibus, vocarique possunt legales maioratus: simpliciter tamen legales non sunt, sed ex priuatorum institutione.